

Rapport 3 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten eenheid (9.18)

1. Inleiding

5 Een aanzienlijk deel van de aandacht van deputaten eenheid gereformeerde belijders werd in de achterliggende intersynodale periode opgeëist door zaken betreffende de relatie tot de GKv en de NGK, zowel plaatselijk als landelijk. De complexiteit van de vragen daaromtrent is inmiddels sterk toegenomen door wat onder ons ‘de kwestie vrouw en ambt’ is gaan heten. Er is sprake van een impasse waarin we als kerkverband terechtgekomen zijn. Die impasse laat zich extra voelen nu in de afgelopen maanden enkele samenwerkingsgemeenten zijn overgegaan tot het bevestigen van vrouwelijke ambtsdragers. Deputaten vragen in hun rapport de synode om in deze impasse leiding te geven en wijzen daarvoor in § 3.2.1 drie mogelijke oplossingsrichtingen aan.

15 Vanwege het gewicht van deze zaak heeft het moderamen reeds kort na de opening van de synode ten aanzien van de behandeling van rapport 9.18 een besluit genomen. Van commissie 4 is gevraagd allereerst te komen met een gespreksnotitie die alleen de genoemde drie oplossingsrichtingen zou behelzen en die in de eerste plenaire vergaderweek in november ter tafel gebracht zou worden. Inmiddels heeft u deze gespreksnotitie (rapport 1 van cie. 4) ontvangen en heeft de bespreking daarvan in de eerste plenaire zittingsweek plaatsgevonden.

25 Rapport 9.18 omvat nog meer paragrafen die direct ingaan op de verhouding van onze kerken tot de GKv en de NGK. Die zullen in een volgende rapportage van onze commissie meegenomen worden. Er is echter ook een deel van het rapport dat een weergave biedt van de andere werkzaamheden van deputaten eenheid. Daarover geven we in dit rapport ons oordeel. Dat betreft de volgende paragrafen van het rapport: § 2.2 (classicaal/regionaal), § 2.3.3-2.3.7 (contacten met diverse kerkverbanden, waaronder het Tripartiet Overleg), § 2.4 (diverse vormen van bovenkerkelijk overleg), en § 3.1.2-3.1.4 (evaluatie en voorstellen met betrekking tot regionale/classicale, interkerkelijke en bovenkerkelijke contacten).

30 Aanvankelijk was het de bedoeling dat in dit rapport ook aandacht zou worden gegeven aan eventuele deelname aan de Nationale Synode (9.18 § 2.4.3, § 3.1.4 en bijlage 2) en de Raad van Kerken (9.18 § 2.4.4). De commissie heeft meer tijd en aandacht nodig om daar nu reeds afgeronde voorstellen voor te formuleren. Wij hopen daar in ons volgende rapport mee te komen.

2. Algemene opmerkingen

- 40 a. Uw commissie heeft geconstateerd dat deputaten kennelijk verlegen zijn geweest met de binnenkerkelijke situatie die inmiddels met het woord ‘impasse’ wordt aangeduid. Die verlegenheid is bovendien vergroot doordat men in het begin van de afgelopen intersynodale periode te maken gehad met het plotselinge vertrek van de voormalige voorzitter van deputaten en met het feit dat begin 2017 drie nieuwe deputaten aantraden.
- 45 Deputaten hebben in een gesprek met de commissie aangegeven dat ze voor het uitvoeren van hun opdrachten in feite maar heel weinig tijd hebben gehad: grofweg van het moment dat de synode in oktober 2017 een besluit nam inzake de GTU, tot het voorjaar van 2019 toen de rapportage voor de volgende synode opgesteld moest worden.

- 5 b. Uw commissie heeft kennisgenomen van het rapport van deputaten. Dat leverde echter behoorlijk wat vragen op, waarop deputaten eerst schriftelijk en later mondeling zijn ingegaan. Om meer zicht te krijgen op de werkwijze van deputaten hebben we ook om de notulen van hun vergaderingen gevraagd, aan welk verzoek
- 10 c. Eén van de problemen waarop uw commissie stuitte, is het ontbreken van een integrale benadering van de problematiek waarvoor deputaten zich gesteld zagen. Noch de notulen noch het rapport bevatten een verwijzing naar de instructie die leidend dient te zijn voor de werkzaamheden van deputaten (bijlage 34 K.O.). Deputaten hebben wel gepoogd om de opdrachten van de synode van 2016 uit te voeren, maar dit is naar onze indruk tamelijk versnipperd gebeurd, onder meer door de wijze waarop het werk over verschillende secties is verdeeld.
- 15 Het is moeilijk om uit het rapport op te maken vanuit welke (gezamenlijke) visie deputaten hun werk hebben gedaan. Meerdere keren wordt in het rapport ook geen voorstel tot besluit gedaan, maar wordt een bepaald beslispunt een op een op de synodetafel (terug)gelegd (bijv. ten aanzien van het ondertekenen van de verklaring van verbondenheid van de Nationale Synode, de verhouding tot de Raad van Kerken en de inmiddels bekende ‘drie oplossingsrichtingen’). Dit heeft er wel voor gezorgd
- 20 dat we ons als commissie verantwoordelijk hebben gevoeld voor het alsnog opstellen van voorstellen tot besluit.
- 25 d. Helaas is ook qua vorm de rapportage niet één geheel geworden. Desgevraagd wijten deputaten dit aan het feit dat het rapport door meerdere scribenten is geschreven en slechts beperkt is geredigeerd. Wellicht dat dit er ook voor gezorgd heeft dat diverse synodeopdrachten meer dan ééns in het rapport behandeld worden.
- 30 e. Een enkele opmerking over het gehouden onderzoek naar de ervaringen van de plaatselijke kerken met enige vorm van samenwerking (9.18/2 r. 24v.): de betreffende enquête is wel uitgevoerd, zelfs breder dan was opgedragen, maar de uitkomsten ervan worden door deputaten naar onze mening nog niet voldoende geduid. Er is wel uitgekomen dat ruim 40 procent van de kerken enige vorm van samenwerking hebben en dat de problematiek daaromtrent dus niet marginaal genoemd kan worden. Tegelijk is ook uit deze enquête weer eens duidelijk naar voren gekomen dat de wijze waarop op het grondvlak van de kerken over eenheid en samenwerking wordt gedacht sterk uiteenloopt.
- 35 Naar de overtuiging van uw commissie zal er daarom in de komende intersynodale periode alsnog iets met de enquête-uitslagen gedaan moeten worden. Wij hebben echter daaromtrent geen voorstel tot besluit geformuleerd, omdat dit in feite een binnenkerkelijke zaak betreft, die buiten het bestek van de werkzaamheden van deputaten eenheid valt.
- 40 f. We zijn er ons van bewust dat een relatief klein aantal broeders zich over zeer vele en gecompliceerde zaken heeft moeten buigen. Deputaten zien desgevraagd zelf
- 45 geen heil in het uitbreiden van het deputaatschap. Evenwel is uw commissie van mening dat men zich voortgaand dient te bezinnen op de te volgen werkwijze. Deputaten denken daarbij zelf aan het mogelijk clusteren van taken. Uw commissie vindt dat een optie, die onderzoek verdient, maar dringt aan op een algehele bezinning op de werkwijze, nadrukkelijk vanuit de instructie van deputaten (bijlage
- 50 34 K.O.) (voorstel tot besluit 15).

3. Over de oorspronkelijke instructie van deputaten

Hoewel in het rapport van deputaten dus niet verwezen wordt naar de instructie die leidend dient te zijn voor hun werkzaamheden, leek het uw commissie dienstig die er toch nog eens bij te pakken. Volgens deze instructie (bijlage 34 K.O.) omvat de opdracht onder meer:

Art. 3a. naar de eis van het Woord van God en in overeenstemming met de gereformeerde confessie wegen te zoeken die kunnen leiden tot de eenheid van de kerken van gereformeerde belijdenis in Nederland;

Art. 3b. door middel van contact en overleg alles te doen wat bevorderlijk is voor het proces van onderlinge herkenning en samenwerking tussen de gereformeerde belijders in Nederland;

Art. 3c. voor zover het met hun opdracht samenhangt de kerken te vertegenwoordigen, onder meer door afgevaardigden of waarnemers aan te wijzen;

Art 3d. met het oog op het belang van een zoveel mogelijk gezamenlijk optrekken van kerken in het publieke domein kunnen deputaten, gezien de secularisatie van de samenleving, contacten onderhouden met andere kerken en kerkelijke organisaties dan bedoeld in 3 a en b, zonder het oogmerk met hen tot nauwer kerkelijk samenleven te komen.

Art. 5. Deputaten zullen contact onderhouden met andere deputaatschappen over zaken die beide deputaatschappen betreffen, waarbij in het bijzonder gedacht kan worden aan de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken.

Art. 6. Deputaten kunnen zowel aan kerkenraden, classes en particuliere synoden als aan andere deputaatschappen advies geven inzake kerkelijke en oecumenische verhoudingen waarmee zij te maken hebben.

Art. 7. Deputaten kunnen zich tot kerkenraden, classes en particuliere synoden wenden om te informeren naar ontwikkelingen in de kerkelijke verhoudingen die met het oog op het zoeken van de eenheid van belang zijn.

Samengevat blijkt uit de instructie dat het deputaatschap als het ware als een spin in een web via allerlei lijnen voeling dient te houden met kerken waarmee op een bepaalde manier samengewerkt wordt, met andere kerken en kerkelijke organisaties, en met diverse deputaatschappen en kerkelijke vergaderingen. Aan de opdracht tot het onderhouden van contact gaat ('naar de eis van het Woord van God') vooraf de opdracht tot het zoeken van wegen die kunnen leiden tot de eenheid van de kerken van gereformeerde belijdenis in Nederland. Wij maken daar de volgende kanttekeningen bij:

a. Volgens ons is die fundamentele insteek van het werk van deputaten niet voldoende tot zijn recht gekomen vanwege een gebrek aan beleidsmatige bezinning. Uit de notulen is wel gebleken dat hiertoe een enkele poging is gedaan, maar dit is vervolgens in de rapportage niet terug te vinden. Dit geldt ook voor de 'heisessie' waarvan deputaten naderhand mondeling bij de commissie melding hebben gemaakt (gehouden op 19 en 20 mei 2017). Al met al kregen wij daarom uit de rapportage de indruk dat deputaten voornamelijk 'ad hoc' met de uitvoering van de opdrachten van de synode bezig geweest zijn.

b. Wat art. 5 van de instructie zegt over het contact onderhouden met andere deputaatschappen heeft in de werkzaamheden van de afgelopen periode slechts een marginale rol gespeeld. Met de deputaten buitenlandse kerken is in het geheel geen contact geweest. Tweemaal is er contact geweest met deputaten vertegenwoordiging.

Volgens de notulen is er in 2018 sprake van geweest dat er overleg zou plaatsvinden met deputaten kerkorde en kerkrecht inzake de kwestie van de afvaardiging van niet-cgk-ambtsdragers naar de classes. Desgevraagd deelden deputaten mee dat om verschillende redenen dit overleg nog niet heeft plaatsgehad.

5

c. Art. 6 spreekt over het adviseren van diverse kerkelijke organen inzake kerkelijke en oecumenische verhoudingen waarmee zij te maken hebben. Dit heeft volgens de notulen eenmaal plaatsgehad, naar aanleiding van een vraag van de classis Zwolle, maar dit heeft vervolgens geen plaats gekregen in de rapportage.

10

d. Art. 7 van de instructie heeft in zoverre een plaats gehad in de werkzaamheden van deputaten dat hieronder de enquête geschaard kan worden, waarin de plaatselijke kerken naar hun ervaringen met interkerkelijke samenwerking gevraagd is (9.18 § 2.1.1). Voor ons oordeel over die enquête verwijzen we naar wat hierboven geschreven is in § 2.e.

15

4. Werkzaamheden op classicaal/regionaal niveau (9.18 § 2.2)

Uw commissie is met deputaten van mening dat de ontwikkeling van het beoogde conventmodel kennelijk niet gelukt is. Geen van de classes die hierover zijn benaderd, deelde de visie van de synode van 2016 dat het conventmodel een geschikt instrument voor het bevorderen van kerkelijke eenheid zou zijn. Uw commissie ondersteunt het voorstel van deputaten om vanwege het ontbreken van draagvlak in de kerken af te zien van verdere ontwikkeling en implementatie van het conventmodel (voorstel tot besluit 2).

20

5. Contacten met diverse kerkgemeenschappen (9.18 § 2.3.3 – 2.3.7)

25

5.1 Uit de notulen van deputaten hebben we opgemaakt dat er naar aanleiding van een verzoek van de GKN (een afsplitsing van de GKv) plannen gemaakt zijn om twee deputaten met vertegenwoordigers van dit kerkverband een gesprek te laten hebben. In de rapportage wordt hiervan geen melding gemaakt. Desgevraagd geven deputaten aan dat hierover nog niets te melden valt. Derhalve doen wij in dezen ook geen voorstel tot besluit.

30

5.2 vGKN (9.18 § 2.3.3)

Deputaten stellen in hun rapport voor om met de vGKN een kerkelijk contact aan te gaan op basis van bijlage 8a K.O. Uw commissie heeft deputaten bevraagd op hun conclusie dat dit kerkverband voluit wil staan op de grondslag van Schrift en belijdenis (zie 9.18/12 r. 27-28). Dit blijkt te herleiden te zijn tot een uitspraak van de vGKN zelf, neergelegd in een visiedocument ('Bouwstenen'). Deputaten hebben dit verder niet actief onderzocht of getoetst. Uw commissie stelt voor deputaten op te dragen (alsnog) een nader onderzoek in te stellen naar de wijze waarop men in deze kerken wil staan op de grondslag van Schrift en belijdenis (voorstel tot besluit 3). Wij stellen u tevens voor deputaten mee te geven dat het standpunt van de vGKN over vrouw en ambt positief wordt gewaardeerd. Dit omdat het overeenkomt met ons eigen kerkelijk standpunt (voorstel tot besluit 4).

35

40

5.3 GB binnen PKN (9.18 § 2.3.4)

Het contact met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland is naar het oordeel van deputaten en van uw commissie nuttig en vraagt derhalve ook in de toekomst om voortzetting (voorstel tot besluit 5).

45

Deputaten melden overigens in hun rapport dat aan opdracht 3 van de synode 2016 (onderzoek naar de mogelijkheid tot het vormen van een samenwerkingsgemeente met een gereformeerde bondsgemeente) nog niet is voldaan. (Gesprekken hierover moeten

50

overigens met het moderamen van de PKN gevoerd worden; de GB gaat daar niet over). Volgens deputaten had deze materie voor hen geen hoge prioriteit, en heeft men de beschikbare tijd met name gebruikt voor de contacten met de GKv en de bijbehorende problematiek. Hoewel uw commissie begrip heeft voor de veelheid van taken die het deputaatschap tot deze prioritering heeft geleid, betreuren wij het wel dat aan opdracht 3 geen aandacht kon worden besteed. Daarom ondersteunen we het voorstel van deputaten om dit in de komende synodeperiode alsnog te doen (voorstel tot besluit 6).

5.4 HHK en het tripartiet overleg (9.18 § 2.3.5 en § 2.3.7)

- 10 Ten aanzien van de contacten met de HHK gaf de synode 2016 deputaten een gedetailleerde serie opdrachten mee. Volgens het deputatenrapport is er met dit kerkverband echter gedurende de afgelopen drie jaren slechts één bilaterale ontmoeting geweest. Desgevraagd blijkt men van de kant van de HHK geen behoefte gehad te hebben aan intensiever contact.
- 15 Wij zijn als commissie van mening dat dit wel degelijk wenselijk is en doen hiertoe ook een voorstel tot besluit (7). Verder stellen wij voor deputaten opnieuw op te dragen om samen met de commissie eenheid van de Hersteld Hervormde Kerk te bespreken hoe plaatselijke kerken gestimuleerd en gefaciliteerd kunnen worden tot het zoeken naar plaatselijke samenwerking volgens bijlage 8 K.O. (voorstel tot besluit 8).
- 20 Ten aanzien van het voorstel van de CIC-HHK om het tripartiet overleg te beëindigen, delen deputaten desgevraagd mee dat zij geen andere weg zien dan om zich bij deze ontwikkeling neer te leggen. Uw commissie gaat daarin mee (voorstel tot besluit 11).

5.5 GG (9.18 § 2.3.6)

- 25 Ook het contact met de vertegenwoordigers van de GG bleef beperkt tot één ontmoeting in de afgelopen synodale periode. Wel is afgesproken elkaar voortaan om de twee jaar te ontmoeten. Dit achten wij een goede zaak. Verder ondersteunen wij de voorstellen die deputaten ten aanzien van het contact met de GG doen (zie voorstellen tot besluit 9 en 10).

30

6. Bovenkerkelijke contacten

6.1 COGG (9.18 § 2.4.1)

- Uw commissie is van mening dat het COGG een overlegorgaan is dat in de loop van de jaren haar eigen waarde binnen de gereformeerde gezindte heeft bewezen en ondersteunt derhalve het deputatenvoorstel om hen hierin te laten blijven participeren (voorstel tot besluit 12).

35

6.2 Vijfkerkenoverleg (9.18 § 2.4.2)

- 40 Deputaten geven in hun rapport het besluit van de synode van 2016 weer, maar hebben daarin abusievelijk een onderdeel opgenomen dat hierin niet thuishoort: besluit 5 ten aanzien van het onderzoeken van het 'gereformeerd gehalte' van predikanten uit de PKN. Navraag leert dat deze deelopdracht in feite thuishoort bij de door deputaten gehouden enquête onder de plaatselijke kerken, waar zij volgens § 2.1.1 van hun rapport ook een plek heeft gekregen. Aangezien het gesprek binnen het vijfkerkenoverleg nog gaande is en nog niet geresulteerd heeft in concrete voorstellen, ondersteunt uw commissie het voorstel van deputaten (voorstel tot besluit 13).

45

7. Voorstellen

Uw commissie stelt de generale synode voor te besluiten:

1. kennis te nemen van de werkzaamheden van deputaten en waardering uit te spreken voor de inzet waarmee deputaten zich met de lastige materie van de kerkelijke eenheid hebben beziggehouden;
2. af te zien van verdere ontwikkeling en implementatie van het conventmodel;
- 5 3. het kerkelijk contact met de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland vooralsnog geen officieel karakter te geven, maar deputaten op te dragen een nader onderzoek in te stellen naar de wijze waarop men in deze kerken wil staan op de grondslag van Schrift en belijdenis;
- 10 4. deputaten voor het voortgaande gesprek met de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland mee te geven dat de synode het standpunt van deze kerken inzake vrouw en ambt als positief waardeert;
- 15 5. deputaten op te dragen samen met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond te blijven bespreken hoe wij elkaar tot steun kunnen zijn in het bewaren en doorgeven van het gereformeerde erfgoed;
- 15 6. samen met het moderamen van de Protestantse Kerk in Nederland en deputaten kerkorde en kerkrecht onderzoeken of en onder welke voorwaarden het mogelijk is een samenwerkingsgemeente te vormen van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland naar bijlage 8a K.O.;
- 20 7. deputaten opdracht te geven contact te blijven onderhouden met de Hersteld Hervormde Kerk en te zoeken naar wegen om dit contact te intensiveren;
- 20 8. deputaten op te dragen om samen met de commissie eenheid van de Hersteld Hervormde Kerk te bespreken hoe plaatselijke kerken gestimuleerd en gefaciliteerd kunnen worden tot het zoeken naar plaatselijke samenwerking volgens bijlage 8 K.O.;
- 25 9. deputaten op te dragen het gesprek met het deputaatschap kerkelijke eenheid van de Gereformeerde Gemeenten voort te zetten met het doel de tot nu gevonden herkenning vast te houden en actuele ontwikkelingen in kerk en samenleving gezamenlijk te bespreken;
10. deputaten op te dragen in de gesprekken met de Gereformeerde Gemeenten aandacht te blijven geven aan de gezamenlijke basis op grond van Schrift en belijdenis;
- 30 11. node te erkennen dat met het beëindigen van deelname van de Hersteld Hervormde Kerk aan het tripartiet overleg met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en onze kerken dit overleg komt te vervallen;
12. deputaten op te dragen te blijven participeren in het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte;
- 35 13. deputaten op te dragen het gesprek voort te zetten in het Vijfkerkenoverleg of samen met de Protestantse Kerk in Nederland en binnen de genoemde kaders te zoeken naar een regeling die aansluit bij de bedoeling van bijlage 8A K.O.;
14. opnieuw deputaten te benoemen;
- 40 15. deputaten op te dragen zich opnieuw te bezinnen op hun werkwijze en zich daarbij te laten leiden door hun instructie (bijlage 34 K.O.);

A. van der Zwan, rapporteur